

**Ευρωπαϊκό Σχέδιο Erasmus+ ESTET Ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης
στην εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του τουρισμού**

**European project Erasmus+ ESTET Embedding Sustainability Skills in Tourism
Education and Training**

Μαριγούλα Κοσμίδου, Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής
Μακεδονίας-Θράκης, Αναπληρώτρια Περιφερειακή Διευθύντρια, makosmidou@sch.gr

Βασιλική Τσιονά, Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής
Μακεδονίας-Θράκης, Προωθήτρια Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, tsionavasi@sch.gr

Ευαγγελία Βαβούρα, Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής
Μακεδονίας-Θράκης, Αναπληρώτρια Προωθήτρια Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, liavavoura@gmail.com

Marigoula Kosmidou, Regional Directorate of Primary and Secondary Education of East Macedonia- Thrace,
Deputy Regional Director, makosmidou@sch.gr

Vasiliki Tsiona, Regional Directorate of Primary and Secondary Education of East Macedonia- Thrace,
Promoter of European Programs, tsionavasi@sch.gr

Evangelia Vavoura, Regional Directorate of Primary and Secondary Education of East Macedonia- Thrace,
Deputy Promoter of European Programs, liavavoura@gmail.com

Abstract: The ESTET project, " Embedding Sustainability Skills in Tourism Education and Training" is a European Erasmus+ programme aiming to provide Vocational Education and Training teachers and trainers' methodologies, resources and tools for teaching skills related to sustainable development in education and training programs, with the ultimate goal of aligning the program's studies with the global trend of sustainable tourism development. The project includes as a partner from Greece, the Regional Directorate of Education of Eastern Macedonia-Thrace, and organizations active in the field of education and tourism in Europe. The educational packages created are available on the project website www.estet-project.com free for the general public.

The ESTET program can be implemented in VET institutions for the continuous development of learners or it can be integrated as part of in-service training for tourism teachers carried out by VET providers. In addition to including green skills and concepts in teaching materials, as well as means of integration, the ESTET project can provide teachers with considered and relevant challenges, collaboration opportunities and ideas that they can address or use.

Keywords: Sustainability, Sustainable development, Vocational education

Περίληψη: Το σχέδιο ESTET, «Ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης στην εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του τουρισμού» αποτελεί ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ και προσφέρει στους εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές της Επαγγελματικής

Εκπαίδευσης και Κατάρτισης μεθοδολογίες, πόρους και εργαλεία για τη διδασκαλία δεξιοτήτων που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη σε εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα, με απώτερο στόχο την ευθυγράμμιση των προγραμμάτων σπουδών με την παγκόσμια τάση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Το σχέδιο περιλαμβάνει ως εταίρο από την Ελλάδα, την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, και οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και του τουρισμού από την Ευρώπη. Τα εκπαιδευτικά πακέτα που δημιουργήθηκαν είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του προγράμματος www.estet-project.com ελεύθερα για το ευρύ κοινό.

Το πρόγραμμα ESTET μπορεί να υλοποιηθεί σε ιδρύματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για τη συνεχή ανάπτυξη των εκπαιδευόμενων ή μπορεί να ενσωματωθεί ως μέρος της ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης για εκπαιδευτικούς στον τομέα του τουρισμού που πραγματοποιείται από παρόχους ΕΕΚ. Εκτός από το ότι συμπεριλαμβάνονται οι πράσινες δεξιότητες και έννοιες στο εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και τα μέσα ενσωμάτωσης, το σχέδιο ESTET μπορεί να παρέχει στους εκπαιδευτικούς μελετημένες και σχετικές προκλήσεις, ευκαιρίες συνεργασίας και ιδέες που μπορεί να αντιμετωπίσουν ή να χρησιμοποιήσουν.

Λέξεις κλειδιά: Βιωσιμότητα, Αειφόρος ανάπτυξη, Επαγγελματική εκπαίδευση

Εισαγωγή

Το σχέδιο ESTET, «Ενσωμάτωση δεξιοτήτων αειφόρου ανάπτυξης στην εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του τουρισμού» αποτελεί ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ στο οποίο η Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης συμμετείχε ως εταίρος κοινοπραξίας με άλλους ευρωπαϊκούς οργανισμούς. Το σχέδιο ESTET είχε ως στόχο να προσφέρει στους επαγγελματίες Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) στον τομέα του τουρισμού, μεθοδολογίες, πόρους και εργαλεία για τη διδασκαλία δεξιοτήτων που σχετίζονται με την αειφόρα ανάπτυξη, στο πλαίσιο προγραμμάτων τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με σκοπό την ευθυγράμμιση των προγραμμάτων σπουδών με την παγκόσμια τάση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τη βασική έκθεση του UNWTO (2019), η βιωσιμότητα αποτελεί βασικό μέρος των τουριστικών πολιτικών σε περισσότερες από 100 χώρες. Η αειφόρος διαχείριση και χρήση των φυσικών πόρων θεωρείται ως ένας τρόπος αποσύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης που παράγεται από τον τουριστικό τομέα από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Όλο και περισσότεροι ταξιδιώτες αναζητούν ενεργά βιώσιμα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Το 66% των παγκόσμιων καταναλωτών είναι πρόθυμοι να πληρώσουν περισσότερα για βιώσιμες εταιρίες (OECD, 2018). Η διευρυνόμενη μεσαία τάξη θεωρεί τη βιωσιμότητα ως ένα νέο είδος πολυτέλειας (Poelina & Nordensvard, 2018, pp. 147-166). Οι ηλικιωμένοι τείνουν να επιλέγουν πιο βιώσιμες τουριστικές επιλογές, π.χ. αργό και εκτός εποχής τουρισμό, αγροτικό και οικοτουρισμό (Bramwell & Lane, 1993, pp. 1-5). Οι Millennials και η Generation Z τείνουν επίσης να επιλέγουν χαμηλού αντίκτυπου και αυθεντικές ταξιδιωτικές εμπειρίες (Expedia

Group Media Solutions, 2018).

Η αυξανόμενη ζήτηση για βιώσιμα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες αυξάνει τη ζήτηση για πράσινες δεξιότητες στο εργατικό δυναμικό. Η Next Tourism Generation Skills Alliance προσδιόρισε τις ακόλουθες βασικές δεξιότητες που απαιτούνται για όλους τους τομείς του τουρισμού μακροπρόθεσμα: διαχείριση πόρων, εκπομπών και αποβλήτων, σχεδιασμός και διαχείριση του τουρισμού σύμφωνα με τις αρχές της κυκλικής οικονομίας, προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, σχεδιασμός και παράδοση βιώσιμων και προσβάσιμων τουριστικών προϊόντων (Next Tourism Generation Skills Alliance, 2019). Λαμβάνοντας υπόψη την προαναφερθείσα ευκαιρία που προκύπτει από την υγειονομική κρίση, είναι απαραίτητο ένα πραγματικά βιώσιμο και ανθεκτικό προφίλ των ανθρώπων που ασχολούνται με τον τουρισμό. Αυτές οι δεξιότητες, ωστόσο, δεν έχουν ακόμη ενσωματωθεί στον τομέα του τουρισμού στην ΕΕΚ. Η ανάλυση των εκπαιδευτικών προτύπων και των βασικών προγραμμάτων σπουδών στους τομείς της Φιλοξενίας, των Ταξιδιών, του Τουρισμού και της Αναψυχής, που εφαρμόζονται σε όλες τις χώρες της κοινοπραξίας, αποδεικνύει ότι οι δεξιότητες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα συχνά δεν αποτελούν προτεραιότητα.

Οι συνεντεύξεις με καθηγητές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στον τομέα του τουρισμού (61 συμμετέχοντες από 6 χώρες της ΕΕ) έδειξαν ότι στερούνται μεθοδολογικής καθοδήγησης, εκπαιδευτικών πόρων και εργαλείων για να συμπεριλάβουν αυτές τις δεξιότητες στην διδασκαλία τους. Το σχέδιο ESTET επιδιώκει να γεφυρώσει αυτό το κενό και θέτει ως γενικό στόχο, να δώσει τη δυνατότητα στους παρόχους Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σε ολόκληρη την Ευρώπη να ευθυγραμμίσουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση του τουρισμού με τις νέες τάσεις ανάπτυξης της τουριστικής βιομηχανίας, ενσωματώνοντας δεξιότητες αιεφορίας στα προγράμματα σπουδών που παρέχονται μέσω καινοτόμων διδακτικών πρακτικών.

1.Σκοπός και στόχοι των εκπαιδευτικών πακέτων ESTET

Τα εκπαιδευτικά πακέτα που δημιουργήθηκαν για το σχέδιο ESTET, «Ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης στην εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του τουρισμού» είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του προγράμματος www.estet-project.com ελεύθερα για το ευρύ κοινό.

Οι κύριοι στόχοι του σχεδίου ήταν οι εξής:

- Ανάπτυξη μιας εννοιολογικής βάσης για την ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης στα προγράμματα σπουδών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στον τομέα του τουρισμού.
- Παροχή διδακτικού-εκπαιδευτικού υλικού στον τομέα του αιεφόρου τουρισμού προσαρμοσμένο στα προγράμματα σπουδών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
- Σχεδιασμός ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης για το προσωπικό της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στον τομέα του τουρισμού και εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών πρακτικών

- Διευκόλυνση, μεταφορά και ευρεία εκμετάλλευση των πόρων σε διάφορα περιβάλλοντα Εκπαίδευσης.
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις δυνατότητες και την προστιθέμενη αξία της ενσωμάτωσης δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης, στα προγράμματα σπουδών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στον τομέα του τουρισμού, μεταξύ εκπαιδευτικών και επαγγελματιών στον τομέα

Οι ομάδες στόχοι του σχεδίου ήταν οι εξής:

- Εκπαιδευτικοί Γενικής παιδείας και Επαγγελματικής εκπαίδευσης και Κατάρτισης
- Μαθητές Γενικής παιδείας και Επαγγελματικής εκπαίδευσης και Κατάρτισης
- Οργανισμοί και φορείς του τουριστικού τομέα

2. Μεθοδολογική προσέγγιση

Το σχέδιο ESTET (2020-1-PL01-KA202-081845) πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή έξι εταιρών: την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (Ελλάδα) και οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και του τουρισμού. Συγκεκριμένα, τα μέλη της κοινοπραξίας ESTET είναι τα εξής: ALBEA Etudes Et Conseils (Γαλλία), Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (Ελλάδα), Ευρωπαϊκό Κέντρο Ποιότητας (Βουλγαρία), Future in Perspective Limited (Ιρλανδία), Περιφερειακός Οργανισμός Τουρισμού Mazonian (Πολωνία), Promimpresa SRL (Ιταλία) και το Πανεπιστήμιο Κοινωνικών Επιστημών (Πολωνία).

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον οδηγό υλοποίησης των προγραμμάτων Erasmus+ πραγματοποιήθηκαν οι συναντήσεις των εταιρών αρχικά διαδικτυακά λόγω των περιορισμών της πανδημίας και στη συνέχεια δια ζώσης. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αναπτύσσονταν οι προβληματισμοί και αποφασίζονταν ο τρόπος και η μεθοδολογία που θα ακολουθούσαν οι εταίροι για τη δημιουργία των εκπαιδευτικών πακέτων.

Οι συμμετέχοντες (εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης) που εργάστηκαν για το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων ενημερώθηκαν για τις ιδιαιτερότητες των ομάδων-στόχων, καθιστώντας δυνατή την παροχή εξατομικευμένης προσέγγισης. Αυτό σημαίνει ότι η γνώση του περιεχομένου συνδυάστηκε πολύ έντονα με την παιδαγωγική γνώση. Αφού σχεδιάστηκαν οι δραστηριότητες, δοκιμάστηκαν σε πραγματικές συνθήκες (πιλοτική φάση) προκειμένου να ελεγχθεί η χρηστικότητά τους και να ληφθεί η ανατροφοδότηση από τους μαθητές και σπουδαστές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και επαγγελματίες του τουριστικού τομέα όπως οργανισμοί και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι τα αποτελέσματα του σχεδίου παρουσιάστηκαν στο τελικό συνέδριο στην Βαρσοβία με την συμμετοχή κοινωνικών εταίρων και αντιπροσώπων από όλο τον τουριστικό τομέα, γεγονός που

έδωσε δεύτερη ευκαιρία να λάβουν οι εταίροι ανατροφοδότηση. Αυτή η διαδικασία συλλογής ανατροφοδότησης σε δύο επίπεδα επέτρεψε στους εταίρους του έργου να παραδώσουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Επιπλέον όσον αφορά στην Ελλάδα, το παραγόμενο υλικό και οι δραστηριότητες εφαρμόστηκαν πιλοτικά στο Δημόσιο ΙΕΚ Κομοτηνής.

Οι περιγραφόμενες διαδικασίες και η ενεργητική στάση των εταίρων είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη έγκυρου υλικού υψηλής ποιότητας, το οποίο περιλαμβάνει οδηγίες σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης, την προετοιμασία και διεξαγωγή ελκυστικών μαθημάτων με βάση τις πράσινες δεξιότητες και την αιεφόρο ανάπτυξη.

3. Εκπαιδευτικά πακέτα του έργου ESTET

Οι εταίροι του έργου αναπτύξαν, δοκιμάσαν, και τελειοποίησαν τα τέσσερα παραδοτέα αποτελέσματα που προβλέπονται στο συγκεκριμένο σχέδιο:

1. Εννοιολογικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης στα προγράμματα σπουδών στον τομέα του τουρισμού·
2. Χαρτοφυλάκιο πόρων μάθησης για δεξιότητες αιεφόρας ανάπτυξης του τουρισμού·
3. Πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης Εκπαιδευτικών·
4. Επιτομή επιτυχημένων εφαρμογών.

3.1. Εννοιολογικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης στα προγράμματα σπουδών στον τομέα του τουρισμού

Το πρώτο εκπαιδευτικό πακέτο του έργου, είναι το «Εννοιολογικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση δεξιοτήτων αιεφόρου ανάπτυξης στα προγράμματα σπουδών στον τομέα του τουρισμού». Το εννοιολογικό πλαίσιο ορίζει και προσδιορίζει την αιεφόρο ανάπτυξη και τις πράσινες δεξιότητες που μπορούν να ενσωματωθούν σε ιδρύματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλει στον εφοδιασμό των μαθητών και των μελλοντικών εργαζομένων με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που απαιτούνται για την αντιμετώπιση μιας από τις πιο πιεστικές σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις και διασφαλίζει επίσης ότι οι εργοδότες μπορούν να αντιμετωπίσουν ικανοποιητικά αυτήν την πρόκληση. Παρουσιάζει επίσης μερικές από τις προκλήσεις και τις βέλτιστες πρακτικές που αντιμετωπίζουν τόσο τα τουριστικά εκπαιδευτικά ιδρύματα όσο και οι τουριστικές επιχειρήσεις όσον αφορά την περιβαλλοντική, κοινωνικό-πολιτισμική και οικονομική βιωσιμότητα.

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πακέτο βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα και συλλογή ποιοτικών δεδομένων. Η βιβλιογραφική έρευνα συνίστατο στην ανασκόπηση 30 προγραμμάτων σπουδών τουρισμού σε επίπεδα ΕΠΑΛ, ΙΕΚ, Πτυχίου Πανεπιστημίου (BA) και Μεταπτυχιακού (MA), καθώς και στην ανασκόπηση 44 άρθρων ακαδημαϊκών περιοδικών, εκθέσεων πολιτικής, ευρωπαϊκών τουριστικών έργων, μη κυβερνητικών οργάνωσεων (ΜΚΟ) και ιστότοπων που σχετίζονται με τον αιεφόρο τουρισμό εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Η ποιοτική έρευνα περιλάμβανε 12 ομάδες εστίασης στις έξι χώρες της κοινοπραξίας του έργου ESTET, συμπεριλαμβανομένων της Βουλγαρίας, της Γαλλίας, της Ελλάδας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας και της Πολωνίας. Δύο ομάδες εστίασης πραγματοποιήθηκαν σε κάθε χώρα, μία με επαγγελματίες Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και μια δεύτερη με επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες σε επιχειρήσεις. Το υλικό που παράχθηκε από αυτήν την έρευνα χρησιμοποιήθηκε από το έργο ESTET για την παραγωγή βίντεο μικρο-μάθησης, WebQuests και ως ιδέες για προγράμματα μάθησης υπηρεσιών για εκπαιδευτικά ιδρύματα τουρισμού.

Όπως αποκάλυψε η προκαταρκτική έρευνα που διενήργησε η κοινοπραξία του σχεδίου ESTET, και επιβεβαίωσε η παραπάνω έρευνα που αναλύεται στο εννοιολογικό πλαίσιο, η συνιστώσα της αιεφόρου ανάπτυξης παραμένει αδύναμη, και επιπρόσθετα σε ορισμένες χώρες εκλείπει σε πολλά προγράμματα σπουδών του τουριστικού τομέα. Το εννοιολογικό πλαίσιο προσδιόρισε τις σύγχρονες πράσινες δεξιότητες που εφαρμόζονται σε διάφορους τομείς καθώς και δεξιότητες που διδάσκονται σε πολλά μαθήματα στον τομέα του τουρισμού. Αυτή η διαδικασία επέτρεψε τον εντοπισμό του χάσματος μεταξύ των διαθέσιμων και των διδασκόμενων δεξιοτήτων.

Οι ομάδες εστίασης αποκάλυψαν πού βρίσκονται τα ιδρύματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (EEK) και οι επιχειρήσεις, και πού θα επιθυμούσαν να είναι. Οι πάροχοι EEK κατανοούν την ανάγκη συνεργασίας με επιχειρήσεις για να εξοπλίσουν τους μαθητές με πραγματικές εμπειρίες και να τους εκθέσουν σε βιώσιμες πρακτικές που έχουν ήδη εφαρμοστεί. Οι πάροχοι EEK δήλωσαν επίσης την ανάγκη συντονισμού και συνεργασίας με υπουργεία και τοπική αυτοδιοίκηση. Οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους δήλωσαν την επιθυμία τους οι πάροχοι EEK να εξοπλίσουν τους μαθητές με περισσότερες πράσινες δεξιότητες για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σημερινής πράσινης οικονομίας. Επομένως, εκτός από το ότι συμπεριλαμβάνονται οι πράσινες δεξιότητες και έννοιες στο εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και τα μέσα ενσωμάτωσης, το σχέδιο ESTET μπορεί να παρέχει στους εκπαιδευτικούς μελετημένες και σχετικές προκλήσεις, ευκαιρίες συνεργασίας και ιδέες που μπορεί να αντιμετωπίσουν ή να χρησιμοποιήσουν.

Διαθέσιμο το υλικό στο: www.estet-project.com

3.2. Χαρτοφυλάκιο πόρων μάθησης για δεξιότητες αιεφόρας ανάπτυξης του τουρισμού

Προκειμένου να υποστηριχθούν οι εκπαιδευόμενοι της EEK για τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων της βιωσιμότητας και των πράσινων δεξιοτήτων τους, έχει δημιουργηθεί ένα χαρτοφυλάκιο πόρων για δεξιότητες αιεφορίας στον τουρισμό για την υποστήριξη της διαδικασίας ανάπτυξης δεξιοτήτων. Αυτό επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να επεκτείνουν τις τρέχουσες ικανότητες και την πρακτική τους. Η ESTET προτείνει ένα ολοκληρωμένο χαρτοφυλάκιο μαθησιακών πόρων που θα επιτρέψει στους μαθητές να οικοδομήσουν τις γνώσεις τους και να αναπτύξουν επιπλέον δεξιότητες για τον τουρισμό και την αιεφόρο

ανάπτυξη.

Το χαρτοφυλάκιο των μαθησιακών πόρων για τις δεξιότητες βιωσιμότητας του τουρισμού έχει δομηθεί σε 3 ενότητες, σύμφωνα με τους 3 διακριτούς πυλώνες της βιωσιμότητας του τουρισμού που προσδιορίζονται στο Εννοιολογικό Πλαίσιο ως εξής:

• Περιβαλλοντική ενότητα:

Νερό, ενέργεια, εκπομπές, διαχείριση απορριμμάτων, προστασία της φυσικής κληρονομιάς, ευαισθητοποίηση για την κλιματική αλλαγή, προώθηση φιλικής προς το περιβάλλον συμπεριφοράς μεταξύ του προσωπικού και των τουριστών

• Κοινωνικό-πολιτιστική ενότητα:

Προσβασιμότητα στον τουρισμό, προστασία της τοπικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, τοπικές αγορές και τοπική απασχόληση, δίκαιες επιχειρηματικές πρακτικές, συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες, πολιτιστική ευαισθητοποίηση

• Ενότητα για την οικονομία:

Τουριστική αλυσίδα αξίας και κυκλική οικονομία, αειφορία ως σημείο διαφοροποίησης και σημείο πώλησης, οικοδόμηση επιχειρηματικού μοντέλου για βιώσιμο τουρισμό, ανάπτυξη βιώσιμου τουριστικού προϊόντος

Το χαρτοφυλάκιο των μαθησιακών πόρων για την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού περιλαμβάνει:

- Μικροδιδασκαλίες : 18 βίντεο (6 ανά μπλοκ ανάλογα με τον αριθμό των δεξιοτήτων που περιλαμβάνονται)
- WebQuests(Διερευνητική μάθηση): 36 WebQuests (2 ανά βίντεο,1 σε βασικό επίπεδο, 1σε προχωρημένο επίπεδο)
- Service-learning (εργασία πεδίου): 6 έργα SLP για κάθε θεματική

Αναλυτικότερα στις ενότητες του χαρτοφυλακίου καλύπτονται τα παρακάτω θέματα:

1. Πράσινες δεξιότητες για την προστασία του περιβάλλοντος

- Διαχείριση Υδάτων
- Διαχείριση ενέργειας
- Διαχείριση απορριμμάτων και τα 3 R
- Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (GHG)
- Βιοποικιλότητα
- Οικολογικές μεταφορές

2. Κοινωνικό- πολιτισμικές δεξιότητες

- Προστασία του Τοπικού Πολιτισμού

- Προστασία της Τοπικής Κληρονομιάς
- Συμμετοχή των Τοπικών Κοινοτήτων
- Προστασία των Τοπικών Κοινοτήτων
- Τοποθεσίες Πολιτιστικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
- Δεξιότητες Συνεργασίας & Συνεργασίας

3. Πράσινες δεξιότητες για την οικονομία

- Κυκλική Οικονομία
- Οικονομία Διαμοιρασμού
- Τοπικά Προϊόντα & Αγορές
- Βιώσιμη Καινοτομία
- Τοπικές προσλήψεις
- Επιτόπια ανακύκλωση

Οι εταίροι του έργου ESTET έλεγξαν αυτούς τους πόρους με εκπαιδευόμενους ΕΕΚ σε όλες τις χώρες που κάλυπτε η κοινοπραξία. Συνολικά, 90 εκπαιδευόμενοι (CVET και IVET) δοκίμασαν το χαρτοφυλάκιο μαθησιακών πόρων της ESTET. Το σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού έχει μεταφραστεί στις γλώσσες των εταίρων: Ελληνικά, Πολωνικά, Γαλλικά, Ιταλικά και Βουλγάρικα. Όλοι οι πόροι φιλοξενούνται στην ιστοσελίδα της ESTET: www.estet-project.com και είναι διαθέσιμοι στο ευρύ κοινό.

3.3. Πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης Εκπαιδευτικών

Το πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές ΕΕΚ στον τομέα του τουρισμού, που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του σχεδίου ESTET στοχεύει:

- στην βελτίωση των γνώσεων στον τομέα του βιώσιμου τουρισμού·
- στην βελτίωση της κατανόησης της ζήτησης για δεξιότητες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα και νέες ευκαιρίες απασχόλησης για τους σπουδαστές στον τομέα του βιώσιμου τουρισμού·
- στη γνώση διδακτικών προσεγγίσεων για την ενσωμάτωση δεξιοτήτων βιωσιμότητας στο πρόγραμμα σπουδών·
- στην κατανόηση του τρόπου χρήσης των πόρων για την ανάπτυξη δεξιοτήτων αειφορίας στη διδακτική πρακτική.

Στο πρόγραμμα προτείνονται 50 μαθησιακές ώρες για την υλοποίηση του, συμπεριλαμβανομένων 24 ωρών αυτοκατευθυνόμενης - διαδικτυακής μάθησης και 24 ωρών ενεργού μάθησης - σε πρακτικές δια ζώσης εκπαιδευτικές συνεδρίες. Οι ώρες

αυτοκατευθυνόμενης και δια ζώσης μάθησης κατανέμονται εξίσου μεταξύ των ενοτήτων (8 ώρες διαδικτυακά και 8 ώρες σε πρακτικές δια ζώσης εκπαιδευτικές συνεδρίες). Η υλοποίηση της τελικής εργασίας απαιτεί περίπου 2 ώρες.

Το πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης ESTET για εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτές και εκπαιδευτές ΕΕΚ στον τομέα του τουρισμού αποτελείται από τρεις ενότητες. Κάθε ενότητα αντιπροσωπεύει ένα ανεξάρτητο μαθησιακό μπλοκ και έχει την ακόλουθη δομή: σύντομη περιγραφή (επισκόπηση ενότητας), μαθησιακοί στόχοι, μέθοδοι: μέρος βασισμένο στο περιεχόμενο (θεωρητικό /υλικό για ανάγνωση), δραστηριότητες (δραστηριότητες απόκτησης για πρακτικές συνεδρίες), τεστ αυτοαξιολόγησης και πρόσθετοι πόροι. Συνοπτικά περιλαμβάνει τα εξής:

- **Ενότητα 1- Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη**

(8ωρη αυτοκατευθυνόμενη μάθηση – διαδικτυακή μάθηση)

Η Ενότητα 1 περιλαμβάνει θέματα που σχετίζονται με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, τη ζήτηση νέων πελατών για βιώσιμα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες, τρεις πυλώνες της τουριστικής βιωσιμότητας: περιβαλλοντική, κοινωνικο-πολιτιστική, οικονομική.

- **Ενότητα 2- Δεξιότητες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα και προσεγγίσεις εκπαιδευτικού σχεδιασμού.**

(8ωρη αυτοκατευθυνόμενη μάθηση – διαδικτυακή μάθηση)

Η Ενότητα 2 περιλαμβάνει θέματα που σχετίζονται με το σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας με βάση καινοτόμες προσεγγίσεις εκπαιδευτικού σχεδιασμού που οδηγούν στη μάθηση σχετικά με τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη σωστών αξιών και στάσεων για βιώσιμη δράση, όπως η μάθηση μιας ιδέας, η μάθηση βάσει έρευνας και η μάθηση υπηρεσιών- service learning.

- **Ενότητα 3- Μαθησιακοί πόροι για την ανάπτυξη δεξιοτήτων βιωσιμότητας**

(8ωρη αυτοκατευθυνόμενη μάθηση – διαδικτυακή μάθηση)

Η Ενότητα 3 παρέχει πρακτικά προσανατολισμένες πληροφορίες σχετικά με το σύνολο των πλούσιων σε μέσα και διαδραστικούς πόρους, διδασκαλίας-μάθησης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων βιωσιμότητας από τους εκπαιδευόμενους ΕΕΚ στον τομέα του τουρισμού, όπως βίντεο μικρο-μάθησης, Webquests και ιδέες έργων μάθησης υπηρεσιών-service learning.

- **Επιμορφωτικές συνεδρίες εκπαιδευτικών**

(24 ώρες ενεργής δια ζώσης μάθησης, 8 ώρες για κάθε μία από τις τρεις ενότητες)

Οι πρακτικές συνεδρίες βασίζονται στο περιεχόμενο των ενοτήτων και στοχεύουν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα να κατακτήσουν αυτό το περιεχόμενο μέσω της υλοποίησης πρακτικών

μαθησιακών δραστηριοτήτων.

- **Τελική εργασία**

(2 ώρες)

Η πιλοτική εφαρμογή του Προγράμματος ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης Εκπαιδευτικών πραγματοποιήθηκε σε όλες της χώρες των εταίρων. Το σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού έχει μεταφραστεί στις γλώσσες των εταίρων: Ελληνικά, Πολωνικά, Γαλλικά, Ιταλικά και Βουλγάρικα. Όλοι οι πόροι φιλοξενούνται στην ιστοσελίδα της ESTET: www.estet-project.com και είναι διαθέσιμοι στο ευρύ κοινό.

3.4. Επιτομή επιτυχημένων εφαρμογών

Η Επιτομή Επιτυχημένων Εφαρμογών στοχεύει στην ενίσχυση της δυνατότητας μεταφοράς των προηγούμενων αποτελεσμάτων και στην παροχή κινήτρων στους παρόχους ΕΕΚ να τα ενσωματώσουν στα προγράμματα τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι επιτυχημένες εφαρμογές υπογραμμίζουν τον θετικό αντίκτυπο που είχαν τα παραδοτέα της ESTET στους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους ΕΕΚ. Η επιτομή βασίστηκε στα αποτελέσματα των εμπειριών κατάρτισης (πιλοτικές εφαρμογές) που διεξήχθησαν στις χώρες των εταίρων. Οι επιτυχημένες εφαρμογές αποτυπώθηκαν μέσω συνεντεύξεων από τους συμμετέχοντες στην πιλοτική εφαρμογή, το διδακτικό προσωπικό, τους μαθητευόμενους και τους επαγγελματίες στον τομέα του τουρισμού.

Για την επιτομή επιτυχημένων εφαρμογών οργανώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν από τους εταίρους του έργου:

- εκπαιδευτικά σεμινάρια με το προσωπικό ΕΕΚ για την υλοποίηση του προγράμματος ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης,
- εκπαιδευτικές συνεδρίες με εκπαιδευόμενους ΕΕΚ για την πιλοτική εφαρμογή των μαθησιακών πόρων. Συμμετείχαν τουλάχιστον 15 εκπαιδευόμενοι ανά χώρα με διάρκεια 2 ημέρες εργασίας στην τάξη (δοκιμή 6 βίντεο και Webquests) και 2 ημέρες εργασίας πεδίου (υλοποίηση έργου εκμάθησης υπηρεσιών SLP)..

Συνολικά, συμμετείχαν τουλάχιστον 48 εκπαιδευτικοί, 90 μαθητές και 6 επαγγελματίες του τουριστικού τομέα (π.χ. δημόσιοι φορείς τουρισμού, επιχειρήσεις, ξενοδοχεία, γραφεία τουρισμού).

Συνοψίζοντας τις επιτυχημένες εφαρμογές, με βάση τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν στο τέλος όλων των συνεδριών αλλά κυρίως από τις επιτυχημένες εφαρμογές που καταγράφηκαν σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες, ήταν πολύ θετικές και ικανοποιητικές από όλες τις ομάδες-στόχους που συμμετείχαν:

- Εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- Μαθητές και Σπουδαστές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης,

- Επαγγελματίες του τουριστικού τομέα: Οργανισμοί και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού.

Για να ενισχυθεί η περαιτέρω χρήση και δυνατότητα μεταφοράς των αποτελεσμάτων του ESTET, οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν να εφαρμόσουν τους πόρους ESTET στην εργασία τους με τους μαθητές. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές έδωσαν προτάσεις για τη βελτίωση της μορφής παράδοσης του υλικού, οι οποίες εφαρμόστηκαν. Ως αποτέλεσμα της κατάρτισης και των συναντήσεων του σχεδίου ESTET, οι κοινωνικοί εταίροι σχεδίασαν να δημιουργήσουν περισσότερες επαφές στο μέλλον με σχολεία όσον αφορά την πρακτική εκπαίδευση των μαθητών και τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς.

Συμπεράσματα

Η έρευνα της βιβλιογραφίας και πεδίου σχετικά με τη ζήτηση και την προσφορά δεξιοτήτων βιωσιμότητας στον τομέα του τουρισμού (βιβλιογραφική ανασκόπηση και συνεντεύξεις ομάδων εστίασης με παρόχους ΕΕΚ και τουριστικές ΜΜΕ) που υλοποιήθηκε από την κοινοπραξία ESTET επιβεβαίωσε ότι οι πράσινες δεξιότητες απαιτούνται όλο και περισσότερο από τους εργοδότες του τομέα, αλλά δεν αξιοποιούνται επαρκώς στα προγράμματα σπουδών για τον τουρισμό. Οι πάροχοι ΕΕΚ είδαν την ανάγκη συνεργασίας με επιχειρήσεις για να εξοπλίσουν τους μαθητές με πραγματικές εμπειρίες και να τους εκθέσουν σε βιώσιμες πρακτικές που έχουν ήδη εφαρμοστεί. Οι εκπρόσωποι των τουριστικών επιχειρήσεων από την πλευρά τους εξέφρασαν την επιθυμία τους να έχουν αποφοίτους ΕΕΚ εξοπλισμένους με πράσινες δεξιότητες για να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σημερινής πράσινης και ανθεκτικής οικονομίας. Το «Χαρτοφυλάκιο πόρων μάθησης για δεξιότητες αειφόρας ανάπτυξης του τουρισμού» και το «Πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης Εκπαιδευτικών» έχει σχεδιαστεί για να ανταποκριθεί σε αυτές τις προκλήσεις. Παρέχει ολοκληρωμένο και σύγχρονο υλικό στον τομέα του βιώσιμου τουρισμού και παρέχει μεθοδολογική καθοδήγηση και εργαλεία που χρειάζονται οι εκπαιδευτικοί για να συμπεριλάβουν πράσινες δεξιότητες στα προγράμματα σπουδών του τουρισμού.

Το πρόγραμμα ESTET μπορεί να υλοποιηθεί σε ιδρύματα ΕΕΚ για τη συνεχή ανάπτυξη των εκπαιδευόμενων ή μπορεί να ενσωματωθεί ως μέρος της ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης για εκπαιδευτικούς στον τομέα του τουρισμού που πραγματοποιείται από παρόχους ΕΕΚ.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Aas, C., Ladkin, A., & Fletcher, J. (2005). Stakeholder collaboration and heritage management. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 28-42.
- Bramwell, B., & Lane, B. (1993). Sustainable tourism: An evolving global approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 1, 1-5.
- Briassoulis, H. (2002). Sustainable Tourism and the Question of the Commons. *Annals of*

Tourism Research, 29(4), 1065-1085.

- CEDEFOP. (2015). *The changing nature and role of vocational education and training in Europe, WORK ASSIGNMENT 2 External factors influencing VET - Understanding the National Policy Dimension: Country Case Studies*. Retrieved November 28, 2020, from https://www.cedefop.europa.eu/files/greece_cedefop_changing_nature_of_vet_-_case_study.pdf
- EACEA/Eurydice. (2020). Organisation of Vocational Upper Secondary Education. Retrieved November 28, 2020, from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-vocational-upper-secondary-education-22_en
- EACEA/Eurydice. (2020). *Teaching and Learning in General Lower Secondary Education*. Retrieved November 28, 2020, from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-general-lower-secondary-education-16_en
- Expedia Group Media Solutions. (2018, November 14). *How Younger Generations are Shaping the Future of Travel*. Retrieved November 25, 2020, from <https://advertising.expedia.com/blog/research/how-younger-generations-are-shaping-the-future-of-travel/>
- Hellenic Republic. (2018). *Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved November 28, 2020, from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/19378Greece_VNR_Greece_2018_pdf_FINAL_140618.pdf
- Jaroszewska, M., Chaja, P., & Dziadkiewicz, A. (2019). Management: Are Tourism SMEs in Poland ready for Circular Economy solutions? *International Journal of Sustainable Energy Planning and Management*, 24, 75-84.
- Kasim, A. (2014). The importance of water management in hotels: a framework for sustainability through innovation. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(7), 1190-1107.
- Koutsouris, A. (2009). Social learning and sustainable tourism development; local quality conventions in tourism: a Greek case study. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(5), 567-581.
- Landorf, C. (2009, January 23). Managing for sustainable tourism: a review of six cultural World Heritage Sites. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1), 53-70. Retrieved July 17, 2023, from <http://dx.doi.org/10.1080/09669580802159719>
- Liburd, J. J., Mihalič, T., & Guia, J. (2018, June). Values in tourism higher education: The European master in tourism management. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 22, 100-104. Retrieved July 17, 2023, from <http://dx.doi.org/10.1016/j.jhlste.2017.09.003>
- Ministry of education. (2013). *DECREE 126/2013, of 5 March, establishing the curriculum for the higher-level training cycle in "tourism accommodation management"*. Retrieved

December 5, 2020, from
[https://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?action=fitxa
&mode=single&documentId=630264&language=ca_ES](https://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=630264&language=ca_ES)

Ministry of education. (2018). *Ordinance № 18 from 09.10.2018 for acquiring a qualification in the profession "Hotelier"*. Retrieved November 20, 2020, from <https://www.navet.government.bg/bg/>

Ministry of education. (2003). *Greek law: A Cross Thematic Curriculum Framework for Compulsory Education Diahematikon Programma. P.I.* Retrieved November 20, 2020, from http://www.pi-schools.gr/programs/depps/index_eng.php

Next Tourism Generation Skills Alliance. (2019). *Desk Research Summary on the Future of Digital, Green and Social Skills in Tourism*. Retrieved November 25, 2020, from https://nexttourismgeneration.eu/wp-content/uploads/2019/03/NTG_Desk_Research_Summary_January_2019.pdf

OECD. (2018, May 28). *Policy Coherence for Sustainable Development 2018. Towards Sustainable and Resilient Societies*. Retrieved November 25, 2020, from <https://www.oecd.org/publications/policy-coherence-for-sustainable-development-2018-9789264301061-en.htm>

Poelina, A., & Nordensvard, J. (2018). *Sustainable Luxury Tourism, Indigenous Communities and Governance: Sustainable Luxury, Entrepreneurship, and Innovation*. Springer Nature Singapore Pte Ltd.

UNWTO. (2019). *Sustainable development*. Retrieved November 20, 2020, from <https://www.unwto.org/sustainable-development>